

ЛЮБОВ ПРЯДКО
(Суми)

ОРГАНІЗАЦІЯ КОРЕКЦІЙНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ ДОПОМОГИ В СОЦІАЛЬНО- РЕАБІЛІТАЦІЙНОМУ ЦЕНТРІ

Визначено основні аспекти організації корекційно-реабілітаційної допомоги дітям із загальним психічним недорозвитком у соціально-реабілітаційному центрі. На прикладі анамнестичних даних і психолого-педагогічного вивчення розкрито реабілітаційний потенціал і напрями корекційно-реабілітаційної допомоги.

Ключові слова: корекційно-реабілітаційна допомога, соціально-реабілітаційний центр, реабілітаційний потенціал.

Серед багатьох проблем, які існують у сучасному суспільстві, особливе місце посідає проблема соціалізації дітей із затримкою психічного розвитку. У контексті цього слушною є думка російських учених стосовно основної мети виховання дітей зазначеної категорії: “Формування дитини як соціально рівноправної особистості, здатної самостійно (у міру своїх можливостей) жити в суспільстві людей, користуватись основними конституційними правами громадян” [1, с. 12]. Ми абсолютно погоджуємося з думкою вчених, але для цього необхідні об’єднані зусилля фахівців, сім’ї і держави. Великим кроком до цього є створення соціально-реабілітаційних центрів. Сьогодні ці інноваційні заклади переживають пору свого становлення, але ще багато проблем залишаються не до кінця з’ясованими. Зокрема, гострою проблемою є здійснення корекційно-реабілітаційної роботи в соціально-реабілітаційному центрі.

У корекційній педагогіці вивченню проблеми організації корекційно-реабілітаційної діяльності присвячені праці багатьох вітчизняних і російських учених, таких як: Л.Б. Баряєва, І.М. Бгажнокова, А.П. Зарін, Р.І. Кравченко, В.М. Сіньов, Є.І. Холостова, О.М. Царьов, А.Г. Шевцов, М.К. Шеремет, Л.М. Шипіцина, Д.І. Шульженко, О.П. Хохліна та ін. Проблема ж допомоги особам із затримкою психічного розвитку вимагає негайного вирішення.

Метою статті є розкриття основних аспектів корекційно-реабілітаційної роботи в соціально-реабілітаційному центрі з дітьми, які мають загальний психічний недорозвиток (помірний та важкий ступінь розумової відсталості).

На сучасному етапі розвитку теорії і практики соціальної реабілітації загальноприйнятими вважаються такі етапи: психолого-педагогічне обстеження; складання індивідуальної програми реабілітації; моніторинг.

При вступі дитини до центру обов’язково проводиться первинне обстеження, у ході якого корекційний педагог вивчає актуальний рівень розвитку дитини, потенційні можливості, індивідуальні особливості і готовність до співробітництва з дорослими. Як свідчать літературні джерела та власні спостереження, найбільш повно дитина розкривається в сім’ї, а тому слід первинне психолого-педагогічне обстеження проводити в декілька етапів:

I етап – знайомство з сім'єю і дитиною в домашніх умовах;

II етап – збір відомостей про розвиток дитини від різних фахівців, які займалися з дитиною, і аналіз їх;

III етап – запрошення одного з батьків до центру для психолого-педагогічного обстеження.

Така організація психолого-педагогічної роботи є, на нашу думку, більш ефективною, оскільки велика кількість дітей має різні форми агресії (крик та інші прояви деструктивної поведінки), аутичні розлади, що ускладнюють діагностику розвитку дитини.

За дослідженнями Г.А. Машіної [5], у ході первинного прийому спеціалісту-дефектологу слід звернути увагу: на позицію матері у ставленні до дитини та особливостей її розвитку; на реакцію батьків на дитячі дії, стан батьків (розгубленість, скарги, пошук шляхів вирішення проблеми), що дозволить з'ясувати реабілітаційні можливості сім'ї.

Виходячи з даних психолого-педагогічного обстеження, визначається стратегія корекційно-реабілітаційної роботи з дитиною та сім'єю, що повинна бути спрямована на стимулювання основних шляхів розвитку, сприяти формуванню соціального досвіду у вигляді індивідуальної програми реабілітації.

Визначати індивідуальний шлях розвитку кожної дитини дуже складно. Провідним аспектом у цьому повинна бути доступна діяльність кожної дитини (ігрова, предметна, комунікативна, трудова). Різноманітна практична діяльність, завдяки якій можливе формування індивідуального соціального досвіду, може бути різноманітною. Для когось рівень досягнень може охоплювати найпростіші побутові вміння, для іншого – оволодіння навичками господарсько-побутового самообслуговування, здатність до елементарного навчання читання, письма, рахунка та самостійного забезпечення найпростіших соціально-культурних потреб.

Наведемо приклади врахування реабілітаційного потенціалу при організації корекційно-реабілітаційної допомоги з власних спостережень за дітьми, які відвідують соціально-реабілітаційний заклад м. Суми.

Сергій П., 18 років. У анамнезі: помірний ступінь розумової відсталості, мікроцефалія, судомний синдром, гіпопластична дисплазія лівої і дисплазія правої нирок.

Самообслуговування та трудові навички: хлопець уміє самостійно користуватись рушником, милом, гребінцем, але виникають труднощі при користуванні зубною щіткою. Уміє поводитися за столом, самостійно вживає їжу. Має часткове уявлення про різницю в одязі: розрізняє верхній і нижній одяг, але плутає сезони. Не користується телефоном. Орієнтується у сферах обслуговування лише за допомогою дорослих, добре поводить на вулиці та у транспорті.

Комунікативні вміння: розуміє звернене мовлення, уміє дотримуватися черговості в мовленні, але не може за допомогою спілкування задовольнити соціальні, емоційні потреби. Може виразити свої бажання жестами, частково словами та словосполученнями.

Емоційний стан: Сергій спокійний, наявні елементарні емоції, які виражаються через посмішку, сміх, плач; базальні емоції (страх, радість, образа, гнів) є, але не чітко виражені. Хлопець любить бути усамітненим, хоча у нього гарні взаємини з іншими дітьми.

Позитивним у розвитку Сергійка є те, що в нього сформовані елементарні навички спілкування, комунікативні функції, хлопчик володіє навичками самообслуговування, що вказує на сприятливий подальший розвиток соціально значущих уявлень,

умінь і навичок. У подальшому корекційно-реабілітаційну роботу слід проводити в таких напрямках: розвиток практичних умінь самостійної життєдіяльності: побутова і господарська праця; формування соціальних уявлень і міжстатевих відносин з урахуванням і сімейних зв'язків; трудове (допрофесійне навчання і виховання); розвиток елементарних академічних навичок.

Євген М., 16 років. Із анамнеза: ДЦП, спастична диплегія.

Самообслуговування та трудові навички: самостійно не пересувається, сидить у візку, але для цього необхідна ще й опора для ліктів. Хлопчик вимагає постійної допомоги з боку дорослих. Сам себе повністю не обслуговує, самостійно їсти може лише ложкою, виделкою може вживати тільки смажену картоплю. Їсть дуже неохайно. Проявляє бажання допомогти, якщо бачить чийсь роботу (може щось подати, передати, витерти стіл).

Комунікативні навички: Євген любить спілкуватись як із товаришами, так і з дорослими. З незнайомими людьми швидко вступає в контакт. Використовує близько 30 слів, але більшість із них вимовляє „по-своєму”.

Емоційний стан: хлопець любить, щоб увага постійно була спрямована на нього, в іншому разі вигукує: „тато ...”, скидає матеріали і іграшки на підлогу, намагаючись привернути увагу до себе. Хлопчик бурхливо виражає свої емоції: позитивні виражає сміхом, негативні – криком.

Із даного прикладу ми бачимо, що Євген не може утримувати тіло в положенні сидячи самостійно, констатуємо залежність від сторонньої допомоги, але не зважаючи на це, у хлопчика є інтерес до спілкування, взаємодії, що дозволяє навчити його користуватися невербальними і вербальними (в міру своїх можливостей) засобами комунікації. Позитивним із корекційно-реабілітаційної точки зору є окремі рухові дії: захват, утримання предмета, що створює передумови для виконання доступних операцій самообслуговування, предметно-практичної діяльності.

У подальшому корекційно-реабілітаційна робота повинна бути спрямована на формування предметно-практичної і доступної трудової діяльності, що дозволить не лише оволодіти деякими життєво необхідними навичками, але і розвинути такі якості емоційно-вольової сфери: посидючість, здатність працювати тривалий час, доводити розпочату справу до кінця.

Узагальнюючи вище викладене, слід зазначити, що корекційно-реабілітаційна робота в соціально-реабілітаційному центрі є провідною. Вона повинна будуватися на теорії поетапного формування розумових дій і понять. У ході проведення занять слід урахувати особливості орієнтувальної діяльності дітей, дії розкласти на операції і будувати суб'єктивні кроки до оволодіння новою дією. У ході виконання вправ добирати доступні засоби реалізації задумів.

Не зважаючи на складні клінічні особливості, корекційному педагогові необхідно проявляти терпіння, доброзичливість, настирливість, творче мислення при роботі з дітьми і завжди вірити в можливості дитини. Як сказав один із батьків, які виховують дитину із затримкою психічного розвитку: „Нормальні діти живуть як можуть, а розумово відсталі – як їм допоможуть”. І цю допомогу вони можуть отримати в соціально-реабілітаційному центрі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Воспитание и обучение детей и подростков с тяжелыми и множественными нарушениями развития : [программно-методические материалы] / под ред. И. М. Бгажноковой. – М. : Владос, 2007. – 299 с.
2. Синьов В. М. Розумова відсталість як педагогічна проблема : навчальний посібник / В. М. Синьов. – К. : ДДА, 2007. – 118 с.
3. Питання догляду за особами з розумовою відсталістю в сучасній дефектології : навчальний посібник / укладач Л. М. Руденко. – К. : ДДА, 2007. – 128 с.
4. Шевцов А. Г. Методичні основи організації соціальної реабілітації дітей з вадами здоров'я: монографія / А. Г. Шевцов. – К. : НТІ "Інститут соціальної політики", 2004. – 240 с.
5. Мишина Г. А. Формы организации коррекционно-педагогической работы специалиста-дефектолога с семьей, воспитывающей ребенка раннего возраста с нарушениями психофизического развития (методические рекомендации) / Г. А. Мишина // Дефектология. – 2001. – № 1. – С. 60–64.

Любовь Прядко

АСПЕКТЫ КОРРЕКЦИОННО-РЕАБИЛИТАЦИОННОЙ ПОМОЩИ В СОЦИАЛЬНО-РЕАБИЛИТАЦИОННОМ ЦЕНТРЕ

Освещены главные аспекты организации коррекционно-реабилитационной помощи детям с общим психическим недоразвитием в социально-реабилитационном центре. На примере анамнестических данных и психолого-педагогического изучения раскрыт реабилитационный потенциал и направления коррекционно-реабилитационной помощи.

Ключевые слова: коррекционно-реабилитационная помощь, социально-реабилитационный центр, реабилитационный потенциал.

Ljubov Prjadko

ASPECTS OF THE CORRECTION AND REHABILITATION HELP IN THE SOCIAL AND REHABILITATION CENTER

The article highlights the main aspects of correction and rehabilitation assistance for children with common mental underdevelopment in the social and rehabilitation centre. On the example of anamnestic data and psychological and pedagogical study revealed the rehabilitation potential and the direction of correction and rehabilitation assistance.

Key words: correction and rehabilitation assistance, social and rehabilitation centre, rehabilitation potential.

Одержано 23.01.2009 р., рекомендовано до друку 2.04.2009 р.